

Kvartalsklumme juli, august, september 2021:

Marie Grubbe *for ever*

Der er ganske mange personer, hvis historiske og virkelige jeg gennem tider og fortolkninger er blevet næsten væk i et mylder af anskuelser, betragtninger og interpretationer. I kunst, teologi, filosofi, livsanskuelsesdebatter – *you name it* – optræder de som hovedpersoner og som medier for refleksioner over livet, døden og meningen med det hele.

Til disse hører Marie Grubbe (1643 – omkring 1718). Hendes liv og skæbne har groet sig ind i og fast i historien som svampemycelier i gamle træer. Det forsvinder aldrig helt, men det spirer til stadighed pludseligt frem i nye skud. Gennem mere end tre århundreder er Marie Grubbe dukket op igen og igen i litteraturen og billedkunsten. Aldrig helt glemt. Meget af tiden skjult og dog altid til stede.

Marie – hvem jeg altså er på fornavn med – skal igen igen have et ord med på vejen. For nu dukker hun så atter op på scener i nye kunstneriske fortolkninger. Marie den udødelige.

Vi kunne med hendes egen samtids og nærmeste eftertids opfattelse kalde hende *persona non grata*. Eller måske bør man snarere gribe til den romerske republik og kejsertids betegnelse for den værste fordømmelse og vanære: *Damnatio memoriae* – hun blev ikke helt slettet af historien, men huskedes for de forfærdelige, umoralske og fordævelige ting, hun havde gjort. Det kunne ikke være værre. Og hvad er værre end et fordærvet eftermæle? Marie Grubbe overlevede lige nøjagtigt efter sin død gennem få fragmenter, dokumenter og breve i forbindelse med hendes tumultariske liv, skilsmisserne, den sociale deroute. De billeder, der må have eksisteret af hende – hun var dog adelig, af høj social byrd og tidligere gift med kongens søn – blev åbenbart slettet eller fjernet. Billeder af hende findes altså stort set ikke nu om dage. Et enkelt maleri, der viser en kvinde, som måske er hende, er bevaret. Men just disse spinkle streger og antydninger af et ganske særligt livsforløb har givet næring til fiktioniseringer, appelleret til fantasierne, fundet det almene frem i den unikke historie.

Marie Grubbe er forsvundet, transformeret til en myte. Vi kender hende, men aner intet om hende. For den Marie - eller rettere de Marier - vi kender, er Holbergs, H.C. Andersens, Blichers, Jacobsens Marie. Det er Preislers, Ryums, Hørslevs Marie. Der

er Zahrtmanns, Hamerichs Marie. Men det er aldrig hende selv. Det er Marie, set gennem andres øjne og temperamenter.

Og de er vidt forskellige Marier. Der lægges vidt forskellige perspektiver ned over dem. De er fremstillede i forskellige kunstneriske genrer.

J.P. Jacobsen havde et temmelig heftigt forhold til Marie i de år, han arbejdede med romanen om hende. Han skrev om hende i et brev, at hun var det mest besværlige fruentimmer, der havde gået i et par sko med rosetter på! Det blev alligevel til romanen "Fru Marie Grubbe. Interieurer fra det syttende Aarhundrede", en psykologisk dybtgående skildring af hende. Jacobsen søgte i historiske dokumenter men nok så meget i sig selv, i sjælens dybder. Men man når aldrig til bunden af sjælen. Der er altid flere sider, flere nuancer, dybere lag i menneskesjælen. Jacobsen nåede langt ind og ned og skabte en figur, der står fyrtårnsagtig og nervøst sitrende i dansk litteraturhistorie. Femme fatale, svøbt i kongerøgelse og lasede pjalter. Et forbillede som den der tør være ærlig og erkende livets foranderlighed og forgængelighed. Jacobsens Marie er den, der tør lade de pludselige impulser, drifterne, følelserne råde. Hun kan slet ikke lade være. Betaler prisen, forsvinder og tager sin egen historie med sig. Så *begrov de hende ved Sørenns Side* og sang en salme *uden sorg og uden tanke*.

Den historiske Marie Grubbe døde antageligt omkring 1718. Vi ved ikke, hvor hendes jordiske rester blev gravlagt.

Den mytologiske Marie lever som aldrig før. Stadigt udfordrer hun de kunstneriske genrer. Nu dukker hun som nævnt op igen i nye udgaver.

I 2014 udkom Lone Hørslevs roste roman "Dyrets år" – om Marie Grubbes tid som Ulrik Frederik Gyldenløves hustru på Akershus Slot i Christiania i 1666. Romanen har inspireret Copenhagen Chamber Performance til en ny kammeropera med titlen "Dyrets år 1666". Musikken er af John Frandsen og instruktør er Madeleine Røn Juul. Operaen opføres i sensommeren 2021 i Århus og Værløse. Læs mere på

<https://copenhagenchamberperformance.dk/>

Louise Schouws teater turnerer i efteråret 2021 med stykket "Marie Grubbe – den levende", skrevet af Amalie Olesen og instrueret af Anna Schulm-Zeuthen. Læs mere på:

<https://www.louiseschouw.dk/marie-grubbe>

*

Ludvig Holberg: Epistel 89, "Om Selsomme Egteskaber", 1748 (essay)

H.C. Andersen: "Høns-Grethes familie", (eventyr)

St. St. Blicher: "En Landsbydegns Dagbog", 1824 (novelle)

J.P. Jacobsen: "Fru Marie Grubbe. Interieurer fra det 17. Aarhundrede" 1876 (roman)

Ulla Ryum: "Marie Grubbe", 1986 (drama)

Juliane Preisler: "Kysse Marie", 1994 (roman)

Ebbe Hamerik: , "Marie Grubbe", 1940, (opera)

Lone Hørslev: "Dyrets År – 1666", 2014 (roman)

mm.

Den Luft, der laa under Lindetræernes Kroner...

(indledningen til J.P. Jacobsens "Fru Marie Grubbe")

Gammelt lindetræ på Tjele. Var det hér, Marie kom gående?

(foto: Else Bisgaard, foråret 2021)